

ВЛИЯНИЕТО НА ТЪЛКУВАТЕЛНАТА ПРАКТИКА НА ВКС ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Васил Попов

Студент в магистърска програма „Право“, Нов български университет

За времето, което окачествяваме като близко минало в Република България, станаме свидетели на ожесточена битка между две от конституционно прокламираните власти – съдебната и законодателната. Съгласно основните начала и постулата на фундаменталния чл. 8 от Конституцията на Република България (КРБ) се определяме като демократично общество. Като общество, спазващо принципа на разделение на властите на три отделни взаимовъзпиращи се, допълващи и контролиращи се власти, ние днес смело можем да заявим, че борбата между тях е взела своя връх и чакаме едната да надхитри и „изиграе“ другата. Едната власт тълкува, както сметне за добре, като на моменти допълва законите, докато другата власт, ако не ѝ хареса тълкуването, или приема нов закон, или променя съществуващ закон. Съгласно чл. 130, ал. 2 от Закона за съдебната власт (ЗСВ)¹ тълкувателните решения са задължителни за органите на съдебната и изпълнителната власт. Те обаче не могат да обвържат законодателната власт и никой не може да оспори правото ѝ да приеме закон, който по своето същество отменя акта на съдебната власт. При правоприлагането органите на съдебната власт се подчиняват само на закона (чл. 117, ал. 2 КРБ). Следователно законът като нормативен акт от най-висш порядък е задължителен за правоприлагащите органи и те са длъжни да се подчинят на него, а не на задължителните указания, съдържащи се в тълкувателното решение. За да се стигне до тълкувателно решение, следва да има противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закона. При наличието на противоречива или неправилна практика идва въпросът дали това е следствие на недобре написан нормативен акт или недобро правоприлагане. В Република България наблюдаваме лавина от нормативни актове и доста промени в законодателството. Ще си кажем: „Да, променят се човешките отношения, следва и правото да се промени“. Но дали толкова много се променяме като хора, колкото се променя правото ни? Правилно ли се променя правото ни заради промените в обществените отношения или се променя поради други причини, било то икономически, политически или свързани с желанията на дадени физически лица със силно лоби? Прилага ли се законът еднакво спрямо всички? Нормотворчеството създава ли привилегировани? Честите промени и липсата на съгласуване в нормативните актове не водят ли до объркване в адресатите? Въпросите са много, отговорите – неизяснени. Обект на настоящата статия са няколко тълкувателни решения, които доведоха до промени в законите на държавата. Осланяйки се на моят скромнен логически инстинкт, ще анализирам тези процеси, довели до сблъсък на двете власти.

Първият пример е за това как влияе тълкувателно решение върху нормотворчеството. Това е Тълкувателно решение (ТР) № 3 от 15.11.2013 г. на Общото събрание на Граж-

¹ Обн., ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г.

данската и търговската колегии (ОСГТК) на Върховния касационен съд (ВКС) по тълкувателно дело (т. д.) № 3 от 2013 г.², с което се прие, че решението на общото събрание за отчуждаване на вещни права върху недвижими имоти не е задължителен елемент от фактическия състав и затова неговата липса при сключена сделка от Управителя на дружеството с ограничена отговорност (ООД) с трети лица не прави сделката нищожна. С оглед защита и по-голяма правна сигурност, законодателя внесе промени в чл. 137 ТЗ³, като за взетите решения за придобиване и отчуждаване на недвижими имоти и вещни права върху тях от Общото събрание следва да се състави протокол с нотариално удостоверени подпис и съдържание едновременно. Предвидено е, че ако това изискване не е спазено, взетите решения са нищожни. Целта на промените е с въвеждането на по-строга форма за валидност да бъде препятствано съставянето на неистински документи. В този случай считам, че това ТР и последвалите промени са допринесли за подобряване на Търговския закон и по този начин се е стигнало до положително развитие на правото в Република България. Разбира се, злоупотребите не са пресечени напълно, защото ако в учредителния договор е предвидено за решенията, визирани в чл. 137, ал. 4 да бъдат вземани в писмена форма, отпада изискването за нотариално удостоверени подпис и съдържание едновременно. Когато някои търговски дружества, с цел икономия и неплащане на нотариални такси, установяват именно това, те могат лесно да станат жертва на т. нар. кражба на дружество със смяната на управител посредством неистински документи.

„Колизия“ между съдебната власт и законодателната власт съзряхме в най-голяма степен с Тълкувателно решение № 4 от 2016 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 4 от 2016 г.⁴. С ТР върховните съдии решиха, че прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата чл. 22, ал. 1 Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество (ЗОПДНПИ–отм.⁵), извън случаите по чл. 22, ал. 2 ЗОПДНПИ (отм.), осъществява абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване на правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата. Това тълкуване никак не се хареса на нормотворците ни, които побързаха да добавят нова ал. 6 в чл. 153 от ЗКПОНПИ. Тя предвижда, че не съставлява законова пречка за съществуването и надлежното упражняване на правото на иск за отнемане на незаконно придобитото имущество в полза на държавата прекратяването на наказателното производство или влизането в сила на присъда, с която подсъдимият е признат за невинен за престъпления, посочени в разпоредбата на чл. 108, ал. 1 от закона. А в Преходните и заключителни разпоредби на закона (§ 5, ал. 2) бе добавено, че неприключилите проверки и производства пред съда по отменения Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество се довършват по реда на този закон. По този начин тълкувателното решение остана да виси някак си в правното битие на правния мир в милото ни Отечество. Според защитниците на тезата на ВКС откъсването на гражданската конфискация от наказателното производство може да доведе до произвол и нарушаване на правата и свободите на гражданите. Според мен гражданската конфискация ни връща една стъпка назад от либералния граждански оборот, към който се стремим. Считам за правилно наказателното обвинение да е *conditio sine qua non* за провеждането на гражданска конфискация. Защитниците на законодателната власт твърдят, че с ТР № 4 от 2016 на ОСГТК на ВКС ще

² Тълкувателното решение е достъпно на адрес [онлайн]: www.vks.bg/Dela/2013-0.pdf

³ Обн., ДВ, бр. 105 от 30.12.2016 г.

⁴ Тълкувателното решение е достъпно на адрес [онлайн]: www.vks.bg/Dela/ОСГТК_2016_04_решение.pdf

⁵ Обн., ДВ, бр. 38 от 18.05.2012 г. Отм., ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.

бъдат прекратени няколкостотин производства за отнемане на незаконно придобито имущество и по този начин ще се ошети държавата с няколко стотин милиона лева и освен това ще пречат държавата ефикасно да противодейства на корупцията. Този случай представлява много интересен и нагледен пример за разделението на властите. Разделението на властите беше нещо, за което съм чувал и учил през образованието си по право до този момент, но съм считал, че е просто принцип писан в Конституцията, неприложим към нашите ширини. Разделението на властите не е абсолютно. То е разделение на държавната власт на три самостоятелни функции на тази власт, осъществявани от различни органи, които си взаимодействат и взаимно възпират. Иманентно съдържание на този принцип е системата на взаимен контрол и възпиране (*checks and balances*). С този двубой между съдебната и законодателната власт на мен ми бе показано нагледно, че двете власти може и да спорят помежду си, като според мен именно в спора се ражда истината. А дали взетото решение за промени в законодателството и оставянето на ТР без приложимост е било добро или не, според мен, времето ще покаже.

Друго Тълкувателно решение, довело до законодателни промени, е ТР № 1 от 2016 г. на Общо събрание на Наказателна, Гражданска и Търговска колегия (ОСНГТК) на ВКС по тълк. д. № 2 от 2016 г.⁶ То постанови и разшири кръга от материално легитимирани лица да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинена смърт на техен близък. Като освен лицата, посочени в Постановление № 4 от 25.05.1961 г. и Постановление № 5 от 24.11.1969 г. на Пленума на Върховния съд, се даде възможност и по изключение всяко друго лице, създадо трайна и дълбока емоционална връзка с починалия и търпи от неговата смърт продължителни болки и страдания, е справедливо да бъде обезщетено. Обезщетението следва да се присъди при доказани особено близка връзка с починалия и действително претърпени от смъртта му вреди. Тълкувателното решение е прието с особено мнение на трима от съдиите, като те релевират, че въпросът дали и други лица са материално легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинен смърт на лице, с което са създали трайна и дълбока емоционална връзка, не е бил поставян на разглеждане пред съдилищата, поради което няма основание да се приеме, че съдебната практика по този въпрос е противоречива или неправилна, а оттам няма и основание за осъществяване на тълкувателна дейност по реда на чл. 124 и сл. ЗСВ. Това решение предизвика голям отзвук в обществото, като най-засегнати, разбира се, бяха застрахователните компании. Тяхното лоби излезе много стабилно, защото много скоростно се приеха промени в Кодекса на застраховането (КЗ), с което се въведе временен таван до 5000 лв. за кръга от хора, попаднал в разширението с ТР. Нещо повече – на промените се придаде обратна сила. И се предвиди, че този лимит ще важи за предявените от тях съдебни претенции в периода от 21 юни 2018 г. до влизането в сила на промените в КЗ. Това е датата, на която беше постановено тълкувателно решение № 1 от 2016 г. на трите колегии на ВКС, разширило кръга на лицата, които могат да търсят обезщетение при смърт.

Последният случай, който ще разгледам, се отнася до ТР № 3 от 2016 г. на ОСГТК на ВКС по т. д. № 3 от 2016 г., като по делото бе поставен въпросът дали предявяването на иск като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК има ли за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането? Решението влезе в сила на 22.04.2019 г., като то постанови, че предявяването на иска за парично вземане като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК, нямат за последица спиране и прекъсване на погасителна-

⁶ Тълкувателното решение е достъпно на адрес [онлайн]: www.vks.bg/Dela/OCHGTK_2016_01_решение.pdf

та давност по отношение на непредявената част от вземането. Интересното при това решение е, че в този случай не решението на тълкувателното дело повлия на нормотворчеството, а според мен именно нормотворчеството повлия на съдържанието на тълкувателното решение. В „Държавен вестник“ (бр. 42 от 22.05.2018 г.) бяха обнародвани промени в ГПК. Чрез § 11 от Заключителните разпоредби на посочения закон се създаде новата разпоредба на чл. 116а ЗЗД, според която: „Когато вземането е предявено частично, давността се спира или прекъсва само за предявената част“. Дали нормотворците в този случай се застраховаха предварително от тълкувателната практика на ВКС или подсказаха на съдиите в каква насока да бъде решението им, може само да гадаем.

В заключение и на база разгледаните решения и промени в законодателството смея да кажа, че практиката на ВКС може да влияе и положително на нормотворчеството, ако се стига до полезен за обществото и правото краен резултат. Все пак симпатизирам на съдебната власт повече отколкото на законодателната. Първо, според мен тълкувателното решение е следствие на неясно и некачествено написана правна норма. Ако беше написана добре, според мен нямаше да се стига до противоречива или неправилна практика. *Ipso facto* нямаше да се стига до тълкувателно решение. Второ, законодателят е дал възможност на съдиите да тълкуват нормите, довели до тълкувателно дело, но излиза, че тази възможност е дадена само, ако те тълкуват, „както трябва“, сиреч да се хареса на законодателя. В крайна сметка нека да им дадем възможност на едните да си тълкуват, на другите да нормотворят. Защото според мен в близко бъдеще с правото на ЕС и неговия наднационален характер и благодарение на регламенти и преюдициални запитвания все по-малко ще тълкуват и правотворят и все по-често ще превеждат.

THE INFLUENCE OF SUPREME COURT OF INTERPRETATIVE PRACTICE OVER LEGISLATION DEVELOPMENT IN BULGARIA

Vasil Rumenov Popov

Law student, New Bulgarian University

That article set itself the objective to consider the influence of the Supreme Court of interpretative practice at the Bulgarian legislation development. Have been analyzed processes leading to collisions between the Judicial System and Legislative System. There was presented cases,

that they are leading to changes at legislation and have been examined there's positive or negative impact effect.

Key words: Supreme Court of Cassation, interpretative practice, legislation